

mei
2022

Praktijkbeschrijving: Signalen uit de stad

**DE DO'S EN DON'TS BIJ BURGERPARTICIPATIE BIJ DE PLAATSING VAN
WINDMOLENS – IN GESPREK MET JULIANE KURSCHNER OVER DE LESSEN
UIT AMSTERDAM**

De reflectiefase als kracht

De aanpak en het proces

Om het Klimaatakkoord te halen en in 2030 49% minder CO2 uitstoot te produceren dan in 1990 ligt er voor de overheid, bedrijven en maatschappelijke organisaties een ambitieuze opgave¹. Eén van de manieren om hierin te kunnen voorzien is de overgang naar duurzame energiebronnen zoals windmolens. Echter is de positionering en realisatie van windmolens maatwerk. We zien vanuit de praktijk dat de verschillende belanghebbenden rondom een project betrokken willen zijn en dat iedereen daarbij een andere rol vervult. In deze praktijkbeschrijving staan we stil bij de opgedane lessen van Juliane Kurschner, projectleider van de Regionale Energiestrategie (RES) en coördinator in Amsterdam.

In de gemeente Amsterdam is gekozen om een reflectiefase in te richten, op verzoek van de Amsterdamse gemeenteraad. De reflectiefase is opgezet om tegemoet te komen aan de brede behoefte om mee te doen en te denken over de komst van windturbines in Amsterdam. Het doel van deze fase is om een inventarisatie te maken en gehoor te geven aan de verschillende zorgen en behoeften van een brede groep belanghebbenden. De reflectiefase is een extra tussenstap in het proces van de Regionale Energiestrategie (RES) die boven op de wettelijke verplichtingen plaatsvindt. Het proces van de RES 1.0 en het uitwerken windzoekgebieden richting RES 2.0, is in lijn met de Amsterdamse Routekaart Klimaatneutraal 2050².

Een onderdeel van de reflectiefase was het opstellen van het document "Signalen uit de stad". In dit document zijn de reacties van belanghebbenden uit de stad gebundeld aan de hand van klankbordgroepen, een participatieve waarde evaluatie (PWE) en context mapping. Dit proces was zo nu en dan uitdagend vertelt Juliane: "Het afgelopen jaar (2021) is vrij scherp polariserend het debat gevoerd over plaatsing van windmolens. Het proces was intensief, politiek en ook veel in de publiciteit." Dit weerhield de gemeente er echter niet van om de geluiden uit de stad zo goed mogelijk op te vangen: "Er is de hele tijd een intensief debat gevoerd. Alle thema's en aspecten die daarin naar voren zijn gekomen hebben wij gepoogd te vangen in 'Signalen uit de stad'. Dat gaat voor het grootste deel over de leefomgeving zoals zorgen over mogelijk geluidshinder, knipperlichten, slagschaduw, biodiversiteit, enzovoorts."

Lessen

Welke lessen zijn uit dit proces opgedaan en wat wil Juliane Kurschner andere gemeenten graag meegeven die een vergelijkbaar traject ingaan?

Les 1: Betrek de doelgroep vroegtijdig

Betrek bewoners vanaf het begin en neem ze mee in het proces en de opstelling van het product: "Onze werkwijze en de voorgegeven planning impliceerden dat we eerst een concept product moesten hebben wat redelijk af was voordat we het konden delen. Dit betekende dat we later dan gewenst naar verschillende klankbordgroepen in de stad zijn gegaan." Dat zou in het vervolg anders kunnen: "Als we meer tijd hadden gehad, dan waren we eerder met bewoners in gesprek gegaan over de onderdelen van 'Signalen uit de stad'. Echter hadden we een harde deadline, ingegeven door de gemeenteraadsverkiezingen."

¹ Rijksoverheid (2022). *Wat is het klimaatakkoord*.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatakkoord/wat-is-het-klimaatakkoord>

² Gemeente Amsterdam (2022). *Signalen uit de stad. Over windmolens in Amsterdam*.
<https://www.amsterdam.nl/wonen-leefomgeving/duurzaam-amsterdam/windmolens-amsterdam/reflectiefase/>

Les 2: Neem de tijd

Het is van grote waarde om voldoende de tijd te nemen om bewoners en belanghebbenden mee te nemen. Zij zijn immers degenen op wie de plaatsing van windmolens de meeste invloed zal hebben. Door hier op voorhand rekening mee te houden, en er ruimte voor te reserveren in de reflectiefase, vergroot je het draagvlak van belanghebbenden: *“Neem de tijd. Sommige dingen moeten echt groeien.”*

Les 3: Samen bouwen aan vertrouwen

Wees erop bedacht dat het ontwikkelen van gezamenlijke verantwoordelijkheid en vertrouwen, een proces is dat tijd kost. Dit realiseer je door in een vroeg stadium van je proces ruimte te maken voor participatie van belanghebbenden. Hierdoor voelt iedereen zich gehoord en ontstaat er meer begrip voor elkaars belangen.

“Ze moeten deze emotie eerst kwijt kunnen om vertrouwen te kunnen kweken met elkaar.”

Met deze tijdsinvestering kan je vroegtijdig uitdagingen signaleren en bouwen aan draagvlak. Neem je hier minder tijd voor dan kan dat later in het proces wellicht negatieve uitwerkingen hebben: *“De druk op de planning maakte dat het op papier klopte maar in de praktijk krap was. Dat maakt het lastig om het traject in te gaan met bewoners die erg in hun emotie zitten. Ze moeten deze emotie eerst kwijt kunnen om vertrouwen te kunnen kweken met elkaar.”* Bovendien moeten bewoners het gevoel hebben dat ze gehoord zijn en gehoord worden. Dat doe je juist door hier in een vroeg stadium, en gedurende het gehele proces, ruimte voor te maken.

Les 4: Buurgemeenten deelgenoot maken

Als gemeente kan het erg waardevol zijn om buurgemeenten deelgenoot te maken in het proces en hen aangehaakt te houden: *“De gesprekken met de buurgemeenten waren overwegend prettig want we merkten dat we naar elkaar toegroeiden.”* Bouw hier bijvoorbeeld een vast moment voor in en weet elkaar zo constant te vinden: *“Maak het niet iets wat incidenteel is maar plan een doorlopend overleg met buurgemeenten. Als er dan dingen spelen vind je elkaar heel snel.”*

Les 5: Woorden doen ertoe

Mochten andere gemeentes een reflectiefase instellen om geluiden uit de gemeente op te vangen, zorg dan dat er duidelijk gecommuniceerd wordt naar bewoners over de betekenis van deze fase en wat ze kunnen verwachten. *“Men had graag een weging gezien van de verschillende thema's in 'Signalen uit de stad'. Wij hebben hier niet voor gekozen omdat dit niet mogelijk is zonder aanvullend onderzoek, waarin de effecten gedetailleerd in beeld zijn gebracht. Het wegen is echt een politiek besluit.”* Ook de door Amsterdam initieel gekozen naam voor het product zorgde voor verwarring: *“De eerdere naam ‘afwegingskader’ had bepaalde verwachtingen gewekt waarbij we achteraf gezien beter voor een andere naam hadden kunnen kiezen.”* De insteek van de reflectiefase op voorhand uitspreken en de passende woorden daarvoor vinden in de communicatie kan dus helpen om verwachtingen bij te stellen.

Reflecteer en leer

Het toevoegen van een reflectiefase kan een grote bijdrage leveren aan effectieve burgerparticipatie rondom de plaatsing van windmolens. Met deze “tussenstap” creëer je ruimte voor bewoners en andere belanghebbenden om hun zorgen bespreekbaar te maken. Als gemeente heb je hierdoor in een vroeg stadium beter zicht op wat er speelt en hoe het participatieproces bij te sturen. De vijf lessen uit deze praktijkbeschrijving kunnen je helpen om deze fase bewust in te stappen en met bewoners en belanghebbenden tot een gedeeld plan te komen om bij te dragen aan de duurzame toekomst van jouw gemeente.

Je hoeft echter geen reflectiefase in je proces in te bouwen als je tijdens het proces bewoners en andere belanghebbenden vroegtijdig meeneemt en ruimte en tijd voor interactie inbouwt. Reflecteren op je eigen proces, en ervan leren, moet je sowieso. Neem daar dus ook de tijd voor.

Colofon

Titel: Praktijkbeschrijving: signalen uit de stad

Auteur(s): Merlijn Zuiderwijk

Datum: april 2022

Over ons

Het Servicepunt Duurzame Energie (SPDE) ondersteunt gemeenten, regio's, woningcorporaties en andere betrokkenen in Noord-Holland bij de energietransitie in de gebouwde omgeving. Dat doen we in opdracht van de Provincie Noord-Holland. Het Servicepunt deelt kennis en ervaringen, biedt expertise en is gangmaker voor het onderlinge gesprek. Signaleren we gemeente-overstijgende vraagstukken, dan pakken we die op.

Je kunt bij ons terecht voor het volgen van kennisbijeenkomsten, voor praktijkgerichte leertrajecten (leerlabs), voor 1-op-1 advies en voor praktische tools en kennisproducten. Het leren van projecten en ervaringen uit de praktijk staat centraal, want samen komen we verder.

www.servicepuntduurzameenergie.nl
info@servicepuntde.nl

